

STEFAN ZWEIG

BİR KADININ
YAŞAMINDAKİ
24 SAAT

Türkçesi
Erol Erduran

Remzi Kitabevi

BİR KADININ YAŞAMINDAKİ 24 SAAT / Stefan Zweig
Özgün adı: *Vierundzwanzig Stunden aus dem Leben einer Frau*

© Türkçe çeviri: Remzi Kitabevi, 2020

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Düzeltili: Öner Ciravoğlu
Kapak resmi: Vlaho Bucovac
Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1944-6

BİRİNCİ BASIM: Mart 2020

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çifçi Mücellit, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi
5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul
Tel (212) 629 4783

BİR KADININ
YAŞAMINDAKİ 24 SAAT

Savaştan on yıl önce kaldığım Riviera kıyısındaki küçük pansiyonda, masamızda hararetli bir tartışma başlamış, beklenmedik şekilde öfke ve aşağılamayla dolu çılgınca bir çatışmaya dönüşmüştü. Çoğu kişinin hayal gücü sınırlıdır. Eğer bir şey onları doğrudan etkilemiyorsa durumu hemen kavrayamazlar, bu onlarda neredeyse hiçbir tepki oluşturmaz; ancak eğer bir olay ne denli küçük olursa olsun gözlerinin önünde, duyularının algılayacağı kadar yakın bir yerde gerçekleşirse onları hemen son derece heyecanlandırır. Daha önce gösterdikleri ilginin azlığını bu defa orantısız ve aşırı coşkunluk sergileyerek bir bakıma dengelerler.

O gün yemek masasında hepsi de burjuva olan grubumuz arasında durum işte böyleydi; oysa genellikle sakin bir şekilde sohbet edip nazik küçük şakalar yapar ve çoğu zaman yemek biter bitmez hemen dağılırdık: Alman karı koca gezintiye çıkar ve fotoğraf çeker, iri yapılı Danimarkalı tekdüze sürüp giden balık avcılığına gider, herkesten farklı görünen İngiliz hanımefendi kitaplarına döner, evli İtalyan çift Monte Carlo'ya kaçamak yapmanın keyfini çıkarır ve ben ya bir bahçe sandalyesinde dinlenmeye çekilir ya da

bir şeylerle meşgul olurdu. Ne var ki bu defa yaşadığımız amansız tartışma nedeniyle herkes masaya çakılıp kalmıştı; aramızdan biri birdenbire ayağa fırlarsa, her zaman ki gibi uygar bir şekilde yanımızdan ayrılmak için değil az önce de söylediğim gibi, ne kadar öfkeli olduğunu göstermek içindi.

Küçük grubumuzun kafasını taktığı olay elbette çok tuhaftı. Yedimizin de kaldığı—pencerelerinden yer yer kaya parçaları serpilmiş bir plaj görünen olağanüstü manzaralı—pansiyon, dışardan bakıldığında müstakil bir villa görünümünde olsa da, bu yapı aslında aradaki bahçeyle pansiyonda kalan bizlerin otel müşterileriyle sürekli bağlantı kurabildiği, Grand Palace Oteli'nin daha ucuz fiyatlı ek binasıydı. Ve bu otelde bir gün önce tam bir skandal yaşanmıştı. Genç bir Fransız, öğle treniyle saat tam on ikiyi yirmi geçte otele gelmiş (bu olay ve bizim tartışma konumuz açısından çok önemli olduğu için zamanı dakikası dakikasına söylemem gerekiyor) ve deniz manzaralı, doğrudan plaja açılan bir oda tutmuştu; bu da genç adamın oldukça hali vakti yerinde biri olduğunu gösteriyordu. Onun yalnızca mütevazı şıklığı değil, aynı zamanda olağanüstü çarpıcı olan yakışıklılığı herkesin ilgisini çekmişti. İnce uzun kız gibi yüzündeki erotik duygular uyandıran dudaklarını sarı ipeksi bir bıyık çevreliyordu; bukleli yumuşak kumral saçları açık tenli alnının üzerine dökülmüştü; onun sevgi dolu gözleriyle her bakışı bir okşayıştı—gerçekten de onunla ilgili her şey yumuşak, cana yakın ve sevimliydi, ancak her-

hangi bir yapaylıktan ve gösteriştten uzaktı. Uzaktan önce size büyük giyim mağazalarının vitrininde yer alan, elinde baston ideal erkek güzelliğini simgeleyen pembe renkli balmumu mankenleri anımsatabilirdi az da olsa; ama ona yakından bakıldığında en ufak bir züppelik izlenimi edilmiyor — çok ender rastlanan — cazibesinin doğal, Tanrı vergisi ve sanki onun ayrılmaz bir parçası olduğu görülüyordu. Yanlarından geçtiği herkesi sıcak ve alçak gönüllü bir davranışla tek tek selamlıyor, onun doğal bir şekilde sergilediği kusursuz zarif davranışlarını izlemek bir zevk oluyordu. Bir hanımefendi vestiyere gidiyorsa hemen koşturup onun paltosunu alıp getirmeye çalışıyor, tüm çocuklara dostça yaklaşıyor ya da onlar için yapılacak bir şakası bulunuyordu; hem sokulgan hem de saygılıydı — kısacası bu genç adam, aydınlık yüzünün ve gençliğinin çekiciliğinin başkalarına mutluluk verdiğini bilen, bunların yarattığı özgüveni kullanarak çekiciliğini arttırabilen şanslı insanlardan biri gibi görünüyordu. Onun varlığı, çoğu yaşlı ve hasta olan otel müşterilerinde harikalar yarattı ve gençliğinin özgüvenli tavrıyla, rahatlığıyla ve yaşam dolu davranışlarıyla herkesin beğenisini kazandı. Gelişinden sadece iki saat sonra, Lyon’lu şişman, iri yarı fabrikatörün iki kızıyla — on iki yaşındaki Annette ve on üç yaşındaki Blanche’la — tenis oynamaya başlamıştı bile ve anneleri nazik, zarif, herkese mesafeli duran Madam Henriette deneyimsiz kızlarının bu genç yabancı ile farkında olmadan flört etmelerini hafifçe gülümseyerek izliyordu. Genç

adam, o akşam bizim satranç oyunumuzu arada bir birkaç hoş fıkra anlatarak bir saat kadar seyretti; kocası her zamanki gibi bir iş arkadaşıyla domino oynayan Madam Henriette'le terasta uzun uzun gezindi; akşamın ilerleyen saatlerinde onu otel sekreterinin loş ışıklı odasında sekreterle samimi bir konuşma yaparken gördüm. Ertesi sabah benim satranç arkadaşım olan Danimarkalıyla balık avlamaya giderek ona oltayla balık avı konusunda ne kadar bilgili olduğunu gösterdi ve sonra Lyonlu fabrikatörle uzun süre politika konuşurken, şişman beyefendinin kahkahaları dalgaların sesini bile bastırınca son derece eğlendirici bir sohbet arkadaşı olduğunu kanıtladı. Öğle yemeğinin ardından tekrar Madam Henriette'le bahçede kahve içip baş başa bir saat geçirdi; Henriette'in kızlarıyla bir kez daha tenis oynadı ve lobide Alman çiftle sohbet etti. Saat altıda bir mektup atmak üzere gittiğim demiryolu istasyonunda onunla karşılaştım. Aceleyle bana doğru geldi, sanki özür diliyormuş gibi, beklenmedik şekilde çağrıldığını, ama iki gün içinde geri döneceğini söyledi. Gerçekten de o akşam yemekte yoktu; ama sadece bedenen yoktu, her masanın tek konuşma konusu oydu ve tüm konuklar onun lafif ve neşeli kişiliğini övüp durdu.

O gece, sanırım saat on birde, bahçeye açık olan penceremden gelen telaşlı sesleri duyup, otel tarafındaki hareketliliği gördüğümde, odamda oturmuş kitap okuyordum. Meraktan ziyade endişeyle oraya doğru elli adım kadar gittim ve konuklarla otel personelinin heyecanla koşuştur-

duklarını gördüm. Madam Henriette, kocası Namur'dan⁽¹⁾ gelen arkadaşıyla her zamanki saatte domino oynarken gittiği, plaj tarafındaki teras yürüyüşünden zamanında dönmemişti ve başına bir şey gelmiş olmasından korkuluyordu. Normalde hantal ve ağır hareketli olan fabrikatör, gece yarısı bir boğa gibi plaja doğru koşturup duruyor ve korkudan çatlamış bir sesle, ölümcül yara almış dev bir ilkel hayvan gibi, "Henriette! Henriette!" diye haykırıyordu. Garsonlar ve komiler telaş içinde merdivenleri inip çıkıyordu, tüm konuklar uyandırılmış ve jandarmaya haber verilmişti. Bütün bunlar olup biterken, şişman adam yeğinin düğmeleri açık tökezleye tökezleye koşuyor, ağlıyor ve karanlığa doğru anlamsızca "Henriette! Henriette!" diye feryat ediyordu. Bu sırada yukarı kattaki çocuklar da uyanmış, gecelikleriyle pencereden bakıyor, annelerini çağırıyorlardı. Babaları, bu defa da onları sakinleştirmek için acele ve telaş içinde yukarı çıktı.

Sonra, anlatılması neredeyse olanaksız çok kötü bir şey oldu; anlatılması olanaksız, çünkü insan davranışlarının aşırılığı anında doğa güçleri kişinin yüzüne genellikle öyle bir ifade verir ki bunu ne bir resim, ne bir sözcükle aynı çarpıcılıkta açıklayabilirsiniz. Birden o şişman, iri yarı adam, aynen o şekilde değişmiş bir yüz ifadesiyle, bitkin ve ümitsiz bir halde merdivenleri gıcırdatarak aşağı indi. Elinde bir mektup vardı, "Herkesi geri çağırın!" dedi otel

(1) Belçika'da bir şehir. (ç.n.)

müdürüne duyulur bir sesle, “Aramanıza gerek kalmadı. Karım beni terk etti.”

12

Büyük bir darbe almış olan adam, ona meraklı bakışlarla yaklaşan ve sonra birdenbire telaşlı, üzgün ve şaşkın bir şekilde tekrar oradan uzaklaşan tüm bu insanların karşısında insanüstü bir soğukkanlılıkla durdu. Ancak yanımızdan hiçbirimizin yüzüne bakmadan zar zor yürüyerek geçip okuma odasının ışığını kapayacak kadar gücü kalmıştı ve sonra ağır, hantal vücudunu bir koltuğa atışını, yalnızca o güne değin hiç ağlamamış birinin çıkarabileceği korkunç seslerle hıçkırarak ağladığını duyduk. Bu derin acı karşısında herkes hatta en az ilgilenenler bile donup kaldı. Garsonlardan ve kalabalığa meraktan dolayı katılmış olan konuklardan hiçbiri ne gülümsemeye, ne de teselli edecek bir laf etmeye kalkıştı. Hepimiz teker teker, sanki bu duygusal patlamadan utanmış gibi sessizce odalarımıza döndük; bina yavaş yavaş kendini fısıltılara, mırıldanmalara, homurdanmalara ve sessizliğe terk ederken, bu yenik düşmüş adam karanlıkta tek başına sarsıla sarsıla ağladı.

Gözleri önünde yıldırım hızıyla gelişen böyle bir olayın, genelde kalender ve kaygısız bir yaşam sürmeye alışkın kişilerde nasıl bir çalkantıya yol açacağını anlayabilirsiniz. Masamızda çıkan, neredeyse kapışmamıza yol açacak şiddetli tartışmanın çıkış noktası bu sıra dışı olaydı aslında, ama işin özünde daha temel bir çatışma, yaşamın birbirine zıt düşen görüşlerine öfkeli bir karşı çıkış vardı. Mektubu

okuyan bir oda hizmetçisinin boşboğazlığıyla herkes kısa bir süre sonra öğrendi ki — perişan olmuş koca, artık hiçbir faydası olmayan öfkesi sırasında mektubu buruşturup yere atmıştı — Madam Henriette tek başına kaçmamış, genç Fransız’la birlikte, onunla anlaşarak kaçmıştı (çoğu kişinin genç Fransız’a duyduğu sempati artık hızla uçup gitmeye başlamıştı). İlk bakışta, bu küçük Madam Bovary’nin şişman, taşralı kocası yerine bu kibar ve yakışıklı genci seçmesi elbette tamamen anlaşılabilir bir şeydi. Ama herkesin bu denli ilgisini çeken şey ne fabrikatörün, ne kızlarının, ne de Madam Henriette’in kendisinin bu Lovelace’i⁽¹⁾ daha önce hiç görmemiş olması; sonuçta terasta birkaç saat süren konuşmanın, bahçede kahve içerken yapılan bir saatlik akşam sohbetinin otuz üç yaşında, tertemiz bir geçmişi olan bir kadını, kocasını ve iki kızını terk etmesi, daha önceden tanımadığı genç bir züppenin peşine hiç düşünmeden takılması için yeterli olmasıydı. Bu apaçık belirgin olayın iki âşığın haince bir aldatmacası ve çevirdiği kurnazca dolap olduğunu masamızdaki herkes oybirliğiyle reddediyordu: Kuşkusuz Madam Henriette’in çok daha önceden beri bu genç adamla gizli kapaklı bir ilişkisi vardı ve Fareli Köyün Kavalcısı buraya yalnızca kaçışlarının son ayrıntısını kararlaştırmaları için gelmişti; çünkü — masa-

(1) *Robert Lovelace*: Samuel Richardson’un *Clarissa* adlı romanında, Clarissa’yı seven ve onu baştan çıkarmaya çalışan çapkın karakter. (ç.n.)

mızdakilerin ortak görüşüne göre—böylesine edepli kadının tanıştıktan üç saat sonra ilk ıslıkla kaçıp girmesi kesinlikle mümkün değildi. Onlarla aynı fikirde olmamam beni keyiflendirdi ve yıllarca süren, düş kırıklığı yaşanan, sıkıcı bir evlilikten sonra bir kadının manen güçlü bir çıkış yapmaya hazır olmasının mümkün, hatta muhtemel olduğunu içtenlikle savundum. Benim beklenmedik karşı çıkışım üzerine tartışma hemen masaya yayıldı ve evli iki çiftin—Alman ve İtalyan çiftlerin—*coup de foudre*⁽¹⁾ diye bir şey olmadığını, bunun aptalca ve saçma bir romantik fan-tezi olduğunu tamamen alaycı bir ifadeyle söylemesi üzerine tartışma iyice alevlendi.

Şimdi burada, çorbayla tatlı arasında geçen ateşli bir tartışmanın çekişmeli akışının tüm ayrıntıları üzerine kafa yormak yersiz; sadece *table d'hote*⁽²⁾ müdavimleri zeki ve nüktedandır ve tartışmayı farklı yöne çevirmek için en ateşli anlarda öne sürülen iddialar, genelde düşünülmeden aceleyle yapıldığından çoğunlukla bayağı kaçar. Tartışmamızın neden bu kadar çabuk saldırganlaştığını açıklamak da zor. Öfkelenme, sanırım her iki kocanın da farkında olmadan eşlerini böylesine sığ davranışların dışında tutmak istemelerinden kaynaklandı. Ne ya-

(1) İlk görüşte aşk, yıldırım aşkı. (ç.n.)

(2) Sözcük anlamıyla ‘misafir masası’. Bir otel ya da restoranda tüm misafirlerin birlikte yemek yediği, sabit fiyatlı bir menünün, belirlenen saatte servis edildiği masa. (ç.n.)

zık ki, duygularını açıklamak için: Sadece benim gibi 'kadın ruhunu yaşadığı rasgele ucuz deneyimleriyle yargılayan' bir bekârın böyle konuşabileceğini ileri sürmeleri dışında söyleyecek daha iyi bir şey bulamamaları bir hayli canımı sıktı. Ardından Alman kadının ders verir gibi konuşarak, bir yanda gerçek kadınlar bir yanda da 'doğuştan fahişeler' vardır demesi ve Madam Henriette'in bu ikincilerden biri olduğunu söylemesi üzerine sabrım iyice tükendi, ben de saldırganlaştım. Onlara: Bir kadının yaşamının bazı anlarında gizemli güçlere kendi isteği ve kararı dışında teslim olduğu gibi apaçık bir gerçeğe böylesine karşı çıkmak, sadece kendi içgüdülerimize, kendi doğamızdaki şeytani unsurlara karşı duyduğumuz korkuyu gizler ve anlaşıldığına göre, bu bazı kişilere kendilerini daha mutlu, daha güçlü, 'kolayca yoldan çıkanlara' karşı daha ahlaklı hissettiriyor dedim. Şahsen ben, diye ekledim, bir kadının içgüdülerini özgürce ve tutkuyla izlemesinin, çoğunun yaptığı gibi kocasının kollarında gözleri kapalıyken ona ihanet etmesinden çok daha namuslu ve onurlu olduğunu düşünüyorum. Söylediğim şeyler aşağı yukarı bunlardı ve diğerleri zavallı Madam Henriette'e saldırılarını arttırdıkça, ben de onu daha hararetle (hatta gerçekte hissettiğimden çok daha ötesinde bir tutkuyla) savundum. Düşüncelerimi savunmadaki bu coşku giderek evli iki çiftte bir meydan okuma olarak nitelenebilecek şekilde arttı; onlar da, birbirleriyle her ne kadar tam uyumlu bir dörtlü olmasalar da inatla bana karşı çıktılar ve orada oturan, keyifli bir hava-

da, bir futbol hakemi gibi elinde kronometreyle bizi izleyen Hollandalı, arada bir parmak boğumlarını masaya vurup, “*Gentlemen, please!*”⁽¹⁾ diyerek bizi uyarmak zorunda kaldı. Ancak bu uyarıların bir an için yararı oluyordu. Şimdiden üç keredir kocalardan biri kıpkırmızı suratla ayağa fırlamış ve karısı tarafından güçlükle sakinleştirilmişti—kısacası eğer Mrs. C.⁽²⁾ ortalığı yatıştırmasaydı, çok geçmeden tartışmamız kavgayla sonlanacaktı.

Beyaz saçlı, nazik, yaşlı bir İngiliz hanımefendisi olan Mrs. C., aynı zamanda masamızın onursal başkanıydı. Yerinde dimdik oturur, az konuşur, karşısındakini büyük bir dikkatle izlerken çevresindeki herkese aynı ölçüde dostça bakardı; fiziksel açıdan hoş görünümlüydü ve halen koruduğu aristokratik mizacından kaynaklanan son derece sakin ve özgüvenli bir havası vardı. İncelikli bir zarafetle her ne kadar kişilerle özel yakınlık kurabiliyorsa da, hepimizle arasına belli bir mesafe koymuştu: Zamanının çoğunu bahçede kitap okuyarak, bazen piyano çalarak geçiriyor, ama nadiren başkalarıyla birlikte oluyor ya da derin bir sohbeta dalmış olarak görülüyordu. Onu çok az fark ederdiniz, ama yine de herkesin üzerinde tuhaf bir etkisi vardı, şimdi birdenbire tartışmamıza karışınca hepimiz çok yüksek sesle konuştuğumuz ve taşkın davrandığımız için mahcup olduk.

(1) “Lütfen, beyler!” (ç.n.)

(2) Bayan C. (ç.n.)

Mrs. C., Alman beyefendi pervasızca ayağa fırlayıp ve tekrar sakin bir şekilde yerine oturmaya ikna edilirken oluşan sıkıntılı aradan yararlanmıştı. Parlak, gri gözlerini beklenmedik bir şekilde kaldırarak kısa bir an için kararsız bakışlarla bana baktı ve sonra tarafsız bir açıklıkla konuyu kendi görüşüyle ele aldı.

“Eğer yanlış anlamıyorsam, siz Madam Henriette’in ya da herhangi bir masum kadının aldanarak aniden bir maceraya savrulabileceğine, kendisinin bile bir saat önce yapılmasının olanaksız olduğunu düşünmüş olabileceği eylemleri yapabileceğine ve onun bu olanlardan neredeyse hiç suçlanmaması gerektiğine inanıyorsunuz, öyle mi?”

“Kesinlikle inanıyorum, madam.”

“Ama o zaman tüm ahlak değerleri anlamsız kalır ve işlenen tüm günahlar aklanır. Eğer gerçekten de Fransızların *crime passionel*⁽¹⁾ dedikleri şeyin bir suç olmadığı düşünceindeyseniz, o zaman devletin yargı sistemi ne işe yarar? Bu yargı sisteminde iyi niyete pek yer verilmez. Siz şaşılacak ölçüde iyi niyetlisiniz,” dedi ve alaylı bir gülümsemeyle ekledi, “o zaman her suçta bir tutku bulur ve bu tutku sayesinde suçu bağışlırsınız.”

Açık ve aynı zamanda bir bakıma nükteli olan sözleri hoşuma gitti ve hiç farkında olmadan onun objektif bakı-

(1) Cinsel kıskançlık nedeniyle işlenen suçlar, cinayet v.b. Tutku suçu da denebilir. (ç.n.)

